

بسم الله الرحمن الرحيم

دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا

معاونت پژوهشی و تولید علم

عنوان مقاله:

تأثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد
نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان

تهیه کننده: سرهنگ زرهی ستاد سورنا کیانی

پاییز ۱۳۹۳

**تأثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نیروی زمینی ارتش در شکست
راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان**

چکیده:

اولین سال جنگ تحمیلی (سال تجاوز سراسری و تثبیت دشمن) مقارن با رویدادهای تلخ و شیرین بسیاری برای میهن اسلامی و رزمندگان ایرانی بود. در آن دوران پر فراز و نشیب، رزمندگان ایرانی ضمن تشکیل خطوط پدافندی و تثبیت دشمن متجاوز، مبادرت به اجرای تک‌های محدود و مهمی نمودند و زمینه لازم را جهت اجرای عملیات‌های آفندی عمده در سال‌های بعدی جنگ تحمیلی فراهم آوردند. یقیناً تاریخ دفاع مقدس، نقش موثر و ماندگار یگان‌های نزاچا در طراحی و اجرای عملیات‌های نظامی (آفندی و پدافندی) علیه دشمن متجاوز- به ویژه در استان خوزستان که مهم‌ترین هدف دشمن از شروع جنگ، اشغال آن بود- و به شکست کشانیدن راهبرد نظامی حکومت بعثی عراق از حمله به کشور جمهوری اسلامی ایران را به فراموشی نخواهد سپرد. از آنجا که محقق سعی دارد که با توصیف عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاچا در اولین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان، به جستجوی میزان تاثیر عملیات‌های مذکور در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال آن استان بپردازد و تجارب حاصل از آن نوع عملکرد را در حوزه‌های فرهنگی و نظامی بکار گیرد؛ پس نوع تحقیق کاربردی و روش آن تاریخی می‌باشد که با رویکرد تحلیل کیفی انجام گرفته است. محقق پس از بررسی اسناد و مدارک مرتبط با اهم عملیات‌های نظامی (آفندی و پدافندی) یگان‌های نزاچا در اولین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان، پرسشنامه‌ای را طرح و به جامعه نمونه آماری که به صورت هدفمند انتخاب گردیده‌اند، تقدیم نمود. ابزار اندازه‌گیری اطلاعات در نظرسنجی از حجم نمونه آماری، پرسش‌نامه بوده و گردآوری اطلاعات با روش کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و مدارک انجام گرفته است. در این مقاله، میزان تاثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاچا در به شکست کشانیدن راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در اولین سال جنگ تحمیلی، در حد زیاد ارزیابی شده است.

کلید واژه‌ها: آفند، پدافند، راهبرد نظامی، نزاچا.

۱- مقدمه:

ایستادگی دلاورمردان ارتشی در جبهه‌های غرب کشور (استان‌های کرمانشاه و ایلام)، مقاومت ۳۴ روزه تکاوران نیروی دریایی پایگاه خرمشهر، دانشجویان دانشکده افسری، گردان ۱۵۱ پیاده، گردان ۱۶۵ مکانیزه، گردان ۲۳۲ تانک و همچنین نیروهای مردمی در پادگان دژ و بندر خرمشهر، دفاع مدافعان سرسخت ایران زمین در ساحل رودخانه بهمن‌شیر، جنوب بندر آبادان، تپه‌های الله اکبر، پل کرخه و همچنین اجرای عملیات‌های آفندی نظیر: عملیات محور سرپل‌ذهاب- قصرشیرین (منجر به آزادسازی شهر سرپل‌ذهاب گردید)، عملیات محور گیلان‌غرب- قصرشیرین (منجر به عقب راندن نیروهای متجاوز عراقی از ورودی شهر گیلان غرب شد)، عملیات قرارگاه اروند (به تامین محور ماهشهر- آبادان انجامید)، عملیات میمک (به آزادسازی ارتفاعات حائز اهمیت میمک گردید)، عملیات آزادسازی سوسنگرد، عملیات الله اکبر، عملیات قوچ سلطان، عملیات طراح، عملیات‌های غرب رودخانه کرخه و ... و همچنین اجرای سلسله عملیات- هایی هوایی انتقام، کمان ۹۹، انهدام مراکز صنعتی، پادگان‌های نظامی، پل‌ها و بنادر راهبردی عراق توسط خلبانان شجاع نیروی هوایی که از ساعت ۱۷۰۰ مورخه ۱۳۵۹/۶/۳۱ (۲ ساعت بعد از شروع رسمی جنگ) باحمله به پایگاه‌های هوایی شعیبیه و کوت آغاز گردید و ضمناً اجرای سلسله عملیات‌های اشکان، شهید صفری و مروارید (نهم آبان الی ۷ آذر ۱۳۵۹) توسط نیروی دریایی که به مدت ۲۸ روز ادامه داشت و به انهدام سکوهای نفتی البکر، الامیه و بخش اعظمی از توان دریایی عراق منجر گردید، از جمله فعالیت‌های نیروهای سه گانه ارتش جمهوری اسلامی ایران در نخستین سال دفاع مقدس است. این عملیات‌ها چنان موثر بودند که دولت بعثی و جنگ افروز عراق که به اشتباه محاسباتی خود در خصوص عدم آمادگی ارتش ایران در دفاع از میهن اسلامی و انتزاع استان خوزستان از قلمرو جمهوری اسلامی ایران و ... پی برده بود؛ پیشنهاد آتش بس شورای امنیت سازمان ملل متحد در قطعنامه ۴۷۹ را در روز ششم

مهر ۱۳۵۹ پذیرفت در حالی که به هیچیک از اهداف اعلام شده ونشده خود ، دست پیدا نکرده بود.

باید توجه داشت که حماسه‌های نخستین سال جنگ تحمیلی در حالی خلق گردیدند که جمهوری اسلامی ایران در جبهه داخلی با بحران‌های شدیدی دست به گریبان بود که از مهم‌ترین آنها وجود جنگ‌های داخلی در کردستان ایران، بروز کشمکش بین گروه‌های مختلف سیاسی، اعلام مبارزه مسلحانه مجاهدین خلق (منافقین) علیه نظام جمهوری اسلامی، عزل ابوالحسن بنی‌صدر از سمت فرماندهی کل قوا و ریاست جمهوری، ترور بسیاری از شخصیت‌های بلندپایه نظام، انفجار دفتر حزب جمهوری اسلامی در هفتم تیر ۱۳۶۰ (شهادت حدود هفتاد نفر از کارگزاران نظام جمهوری اسلامی ایران) و انفجار دفتر نخست وزیری در هشتم شهریور ۱۳۶۰ (در جریان آن حادثه آقایان محمد علی رجایی و محمد جواد باهنر به افتخار شهادت نائل شدند) بود. البته هدف از تهیه این مقاله پرداختن به تاثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در متوقف ساختن، تثبیت، ممانعت از اشغال استان خوزستان و در نتیجه شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان مذکور- آن هم در چنین سال پر تنشی- است.

۲- بیان مسأله:

با نگرش به مطالب مطروحه در مقدمه؛ برخی از نقادان و تحلیل‌گران رویدادهای دوران جنگ تحمیلی- به رغم بروز آن همه ایثار و فداکاری از سوی ارتش جمهوری اسلامی ایران در دفاع از میهن اسلامی- فعالیت عملیاتی یگان‌های نزاجا در اولین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان را مثرتر ندانسته و ادعا می کنند که نیروی زمینی ارتش در آن دوران؛ هیچ‌گونه موفقیتی را در زمینه ناکام ساختن دشمن نسبت به تحقق اهدافش در استان خوزستان بدست نیاورده است! از این رو محقق بر آن شد که با تهیه این مقاله؛ ضمن بررسی نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگانهای نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان،

پاسخی علمی و در خور به منتقدان فعالیت‌های عملیاتی آن نیرو، در مقطع زمانی یاد شده، دهد. بنابراین، نیل به این مقصود؛ دغدغه‌ای بود که محقق را وادار به بررسی و تبیین میزان تاثیر عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان، نمود.

۳- اهمیت و ضرورت تحقیق:

تهیه این مقاله از بعد ایجابی؛ منجر به بازکاوی تاریخ جنگ تحمیلی، احصاء عبرت و آموزه‌های حاصل از رویدادهای اولین سال دفاع مقدس، بازنگری نقش عملیاتی یگان‌های نزاجا در دفاع از استان خوزستان و مشخص شدن علل ناکامی دشمن از تحقق اهداف و آمالش در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان مذکور خواهد شد. از سوی دیگر، بی توجهی به ضرورت انجام این فعالیت پژوهشی - از بعد سلبی - غفلتی آشکار در برابر تحریف حقایق جنگ تحمیلی، باز گذاردن عرصه فعالیت برای جااعلان تاریخ دفاع مقدس، کم رنگ شدن نقش یگان‌های عملیاتی نزاجا در دفاع و حفظ استان خوزستان در اولین سال جنگ و همچنین در ابهام ماندن علل ناکامی ارتش متجاوز عراق در اشغال استان خوزستان در آن برهه حساس تاریخی است.

۴- هدف تحقیق:

تبیین میزان تاثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان.

۵- سوال تحقیق:

عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان به چه میزان موثر بوده اند؟

۶- روش شناختی تحقیق:

از آنجا که هدف اصلی از تدوین این مقاله، توصیف عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در اولین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان و تبیین میزان تاثیر عملیات‌های مذکور در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال آن استان - بدون

دخالت دادن استنتاج‌های ذهنی محقق - و بکارگیری تجارب حاصل از آن نوع عملکرد در حوزه‌های فرهنگی و نظامی می‌باشد؛ پس نوع تحقیق کاربردی، روش آن تاریخی و رویکردش کیفی است. (جمشیدی، ۱۳۹۰، ۱۳۶) در این روش و رویکرد؛ محقق جهت توصیف آنچه که هست و نیز تحلیل کیفی مفاهیم و سوال تحقیق با تهیه پرسش‌نامه، و توزیع و جمع‌آوری آن از بین جامعه آماری نمونه؛ به اخذ نظر خبرگان در راستای تبیین میزان اثرگذاری عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی عراق در اولین سال جنگ تحمیلی و در استان خوزستان، پرداخته است. جامعه آماری این مقاله پژوهشی؛ ۴۰ نفر از خبرگان، فرماندهان یگان‌های رزمی، افسران ستادی و طراحان عملیاتی نزاجا که در اولین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان ایفای نقش کرده‌اند، می‌باشند.

با توجه به آنکه، جامعه آماری تحقیق از منابع دست اول تاریخ هستند، لذا حجم نمونه آماری با جامعه آماری منطبق و به صورت هدفمند اشباع شده، انتخاب گردیده‌اند. (جمشیدی، ۱۳۹۰، ۶۲) ضمناً ابزار اندازه‌گیری اطلاعات در نظرسنجی از حجم نمونه آماری، پرسش‌نامه بوده و گردآوری اطلاعات با روش کتابخانه‌ای و بررسی اسناد و مدارک انجام گرفته است.

۷- ادبیات پژوهش:

۷-۱- سوابق و پیشینه‌های تحقیق:

گرچه مقالات، تحقیقات و همایش‌های بسیاری در حوزه موضوعی دفاع مقدس تهیه، انجام و برگزار شده است؛ لیکن با بررسی‌های به عمل آمده مشخص شد که تا کنون تحقیقی با عنوان، هدف و سوال مطرح شده در این مقاله، تهیه و ارائه نگردیده است.

۷-۲- تعاریف مفاهیم و اصطلاحات:

۷-۲-۱- عملیات آفندی: (معین وزیری، ۱۳۸۲، ۳۶)

عملیاتی نظامی است که جهت تحمیل اراده به دشمن، کسب ابتکار عملیات، ارتقاء سطح روحیه نیروهای خودی و کاهش روحیه دشمن انجام می‌گیرد. منظورهای اساسی

از اجرای عملیات آفندی عبارتند از: انهدام دشمن، تصرف یا تأمین زمین، محروم کردن دشمن از منابع حیاتی، کشف استعداد و گسترش دشمن، منحرف ساختن و فریب دشمن و بدست آوردن ابتکار عملیات.

انواع عملیات‌های آفندی عبارتند از: حرکت برای اخذ تماس؛ شناسایی با رزم؛ تک هماهنگ شده؛ استفاده از موفقیت و تعاقب.

۲-۲-۷- عملیات پدافندی: (معین وزیری، ۱۳۸۲، ۵۳)

عملیاتی نظامی است که با استفاده از کلیه وسایل و امکانات موجود، جهت جلوگیری و مقاومت در برابر پیشروی دشمن و انهدام نیروهای تک‌ور او انجام می‌گیرد. منظورهای اساسی از انجام عملیات پدافندی عبارتند از: ایجاد شرایط مناسب جهت اجرای عملیات آفندی، صرفه جویی قوا در یک منطقه و بکارگیری نیروی کافی در منطقه دیگر، کاستن از مقدورات و امکانات آفندی دشمن، جلوگیری از ورود دشمن به یک منطقه حیاتی، انهدام و به دام انداختن نیروی دشمن.

یگان‌های نظامی با روش‌های پدافند، تأخیر و پرده پوشش در برابر دشمن مقاومت می‌کنند. البته میزان مقاومت در پدافند بیشتر از تأخیر، و در تأخیر بیش از پرده پوشش است.

۳-۲-۷- برخی از تعاریف راهبرد

۱-۳-۲-۷- راهبرد از دیدگاه رستمی: علم و هنر توسعه دادن، بکارگیری و یا تهدید؛ توسط نیروهای سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و نظامی یک ملت برای رسیدن به اهداف ملی؛ در زمان صلح و یا جنگ است. در یک راهبرد باید اهداف، ابزار مورد نیاز و روش‌های رسیدن به هدف؛ مشخص باشد. راهبردها به دو بخش عمده ملی و نظامی تقسیم می‌شوند. (رستمی، ۱۳۸۶، ۷۸)

۲-۳-۲-۷- راهبرد از دیدگاه انوری: برخی، توانایی‌های بکارگیری تمام امکانات برای دستیابی به هدف‌های معین را راهبرد گویند. (انوری، ۱۳۸۱، ۳۵۶۹)

۳-۳-۲-۷- راهبرد نظامی: تابع راهبرد ملی و علم و هنر به کارگیری نیرو و

تجهیزات نظامی برای نیل به اهداف ملی در شرایط صلح و جنگ است. (شهبلائی، مهرنیا و ولیوند زمانی، ۱۳۸۸، ۹۳)

۴-۳-۲-۷- نزااجا: نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران

۳-۷- اهداف راهبردی ارتش عراق از هجوم به استان خوزستان

منطقه مرزی استان خوزستان (حدود ۴۰۰ کیلومتر طول دارد) از عین خوش (شمال غربی استان خوزستان) شروع و تا اروندکنار (دهانه فاو) امتداد می‌یابد. منطقه مذکور جلگه‌ای صاف و تقریباً فاقد عارضه است. در مناطق مرزی استان خوزستان، وضعیت زمین از نقطه نظر جنبه نظامی (دید و تیر، اختفا و پوشش، معابر نفوذی، عوارض حساس و موانع) برای ایران و عراق یکسان می‌باشد. در آن زمان، مسئولیت پدافند از مناطق عملیاتی جنوب کشور به عهده لشکر ۹۲ زرهی خوزستان و گروه رزمی ۱۳۸ پیاده لشکر ۲۱ حمزه و یک گروه رزمی تانک از تیپ ۳۷ زرهی شیراز واگذار گردیده بود. یگان‌های فوق‌الذکر به اتفاق عناصری از نیروهای انظامی و مردمی در حد توان خود به مقاومت در برابر تک سپاه سوم ارتش عراق (شامل: ۲ لشکر مکانیزه، ۳ لشکر زرهی، تیپ‌های ۳۱ و ۳۳ نیروی مخصوص، ۲ تیپ از لشکر ۱۱ پیاده، یک تیپ مستقل مکانیزه گارد ریاست جمهوری و تعدادی از تیپ‌های ارتش خلقی) به عمق استان خوزستان پرداختند و با اجرای عملیات غرور آفرین روز ۱۳۵۹/۸/۹ در جبهه‌های شمالی (دزفول - پل کرخه) و جنوبی خوزستان (بندر آبادان) و همچنین عملیات روز ۱۳۵۹/۸/۲۶ در جبهه میانی خوزستان (سوسنگرد) باعث تثبیت دشمن شدند و از دستیابی متجاوزان بعثی به مناطق دو کوهه (گلوگاه حیاتی خوزستان) و سوسنگرد و بندر آبادان در نواحی شمالی، میانی و جنوبی استان مذکور ممانعت نمودند. به این ترتیب، توطئه ارتش بعثی عراق به منظور اشغال استان خوزستان نقش بر آب گردید. بنابراین می‌توان گفت که اهداف راهبردی عراق از تک به مناطق مرزی جنوب کشور به شرح زیر بود:

(۱) تصرف بنادر خرمشهر و آبادان و کسب حق مالکیت مطلق بر اروند رود.

(۲) اشغال استان خوزستان و انضمام آن به خاک عراق.

۳) بهره برداری از منابع سرشار نفتی، گازی، آبی و ... استان خوزستان.
۴) محروم نمودن ملت ایران از منابع غنی نفتی استان خوزستان. (معین‌وزیری؛ ۱۳۸۵؛ ۵۵)

۴-۷-۴-۱- اهمیت عملیات‌های آفندی و پدافندی نیروی زمینی ارتش در اولین سال دفاع مقدس در استان خوزستان:

۴-۷-۴-۱-۱- عملیات آفندی تیپ ۸۴ خرم آباد: عملیات آفندی عین خوش در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۶ توسط عناصری از تیپ ۸۴ خرم آباد در منطقه عین خوش به اجراء در آمد. از دست آوردهای عملیات مذکور تصرف پاسگاه‌های نهر عنبر و ربوط؛ تهدید عقبه لشکر ۱۰ زرهی دشمن در پای پل کرخه و ممانعت از عبور آن لشکر از روی رودخانه کرخه و جلوگیری از پیشروی‌اش به سمت شرق و در نتیجه ناکام نمودن طرح عملیاتی نیروهای عراقی در عبور از رودخانه کرخه، بود. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۶۶)

۴-۷-۴-۲- عملیات آفندی پل کرخه: این عملیات در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱۳ توسط تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی خوزستان و یک گروه رزمی از تیپ ۳۷ زرهی شیراز در منطقه پل کرخه تحت پشتیبانی آتش گروه ۵۵ توپخانه، هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجراء در آمد. از دست آوردهای عملیات مذکور وارد آمدن تلفات و خساراتی به دشمن متجاوز و تصرف سرپلی به طول ۶ کیلومتر (از تپه خرولی تا رودخانه کرخه) و عمق ۳ تا ۵ کیلومتر در غرب رودخانه کرخه (سرخه نادری) بود. (همان؛ ۶۷)

۴-۷-۴-۳- عملیات آفندی لشکر ۲۱ حمزه در سرپل سرخه نادری: این عملیات در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۲۳ توسط تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه، گروه رزمی ۲۹۱ تانک لشکر ۷۷ خراسان و گردان ۲۴۷ سوار زرهی در منطقه سرپل سرخه نادری به اجراء در آمد. از دست آوردهای عملیات مذکور وارد آمدن تلفات و خسارات به دشمن متجاوز، سلب ابتکار عمل و ایجاد وقفه در ادامه تک دشمن و کسب زمان لازم جهت وصول واستقرار نیروهای تقویتی خودی، سازمان‌دهی یگان‌ها، آرایش مواضع و طرح ریزی آتش‌های پدافندی بود. (همان؛ ۶۸)

۴-۴-۷- عملیات آفندی قرارگاه اروند: این عملیات در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۳ توسط قرارگاه اروند و یگان‌هایی از ارتش، ژاندارمری، شهربانی، سپاه پاسداران و بسیج مردمی در منطقه شمال آبادان تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا در آمد. از دست آوردهای عملیات مذکور وارد آمدن تلفات انسانی و تجهیزاتی به نیروهای متجاوز عراق؛ سلب ابتکار عمل از دشمن جهت توسعه سرپل اشغالی و تصرف بندر آبادان و همچنین کسب زمان لازم جهت حضور نیروهای کمکی خودی در منطقه و ممانعت از سقوط بندر آبادان بود. (همان؛ ۶۹)

۴-۵-۷- عملیات پدافندی لشکر ۲۱ حمزه: این عملیات پدافندی (لشکر ۲۱ حمزه در آن زمان مسئولیت پدافند از خط سرپل واقع در پل نادری و غرب رودخانه کرخه را به عهده داشت) در مقابل تک (ساعت ۰۵۴۰ روز نهم آبان) تیپ‌های ۲۴ مکانیزه، ۴۲ زرهی و ۳۱ نیروی مخصوص دشمن انجام گرفت. نیروهای عراقی عملیات مذکور را به-منظور انهدام نیروهای ایرانی مستقر در سرپل سرخه نادری، عبور از رودخانه کرخه و تصرف اهداف مورد نظرشان در عمق منطقه (کنترل گلوگاه خوزستان در پل حسینی) به اجرا گذاردند. فرمانده لشکر ۱۰ زرهی عراق اعلام کرده بود با پذیرش ۶۰٪ تلفات، نهار را در دزفول صرف خواهد نمود. لیکن با نگرش به آنکه، عناصر اطلاعاتی لشکر ۲۱ حمزه اطلاعات مستندی را از مکان و زمان تک دشمن کسب نموده بودند، نیروهای خودی جهت مقابله با تک نیروهای عراقی، در آمادگی کامل به سر می بردند و همین عامل باعث ناکامی دشمن در عملیات مذکور گردید. نقش توپخانه، خلبانان شجاع پایگاه هوایی دزفول و همچنین خلبانان افتخارآفرین هوانیروز ارتش جمهوری اسلامی در شکست نیروهای متجاوز بعثی بسیار چشمگیر بود. از دست آوردهای عملیات مذکور وارد آوردن تلفات انسانی (حدود ۸۰۰ نفر کشته و بیش از ۱۰۰۰ نفر زخمی) به دشمن و تثبیت نیروهای متجاوز عراقی در جبهه شمالی استان خوزستان بود. (موسوی قویدل؛ ۱۳۸۴؛ ۳۳)

۶-۴-۷- عملیات پدافندی منطقه آبادان: این عملیات پدافندی که در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۹ توسط گردان ۱۵۳ پیاده تیپ ۲ لشکر ۷۷ خراسان، یک یگان تکاور ارتش و نیروهای سپاه پاسداران و بسیج مردمی در بندر آبادان اجرا شد؛ یکی از عملیات‌های سرنوشت ساز دوران دفاع مقدس است که منجر به تثبیت دشمن متجاوز در جبهه جنوبی استان خوزستان گردید. نیروهای متجاوز عراقی در روز هشتم آبان ۱۳۵۹ با اشغال حدود ۱۵ کیلومتر از کرانه شمالی رودخانه بهمن شیر و اجرای آتش بر روی جاده آبادان - خسرو آباد، شهر آبادان را تحت محاصره کامل خود در آوردند. دو گردان عراقی در شب هشتم به نهم آبان ماه با احداث پل شناور بر روی رودخانه بهمن شیر (در منطقه ذوالفقاری) وارد بندر آبادان شدند و با اشغال قسمتی از نخلستان جنوبی بهمن شیر، در واقع سرپل کوچکی را تصرف نمودند. دشمن به تلاش خود جهت توسعه سرپل اشغالی ادامه داد و سرانجام به جاده آبادان - خسروآباد دست یافت. اما، نیروهای خودی که از حضور عراقی‌ها در بندر آبادان اطلاع یافته بودند، در ساعت ۰۸۳۰ روز نهم آبان به منطقه ذوالفقاری حمله کردند و با دشمن درگیر شدند. این درگیری که به جنگ تن به تن انجامید و موجب هلاکت ۲۸۰ نفر از نیروهای عراقی گردید، تا روز دهم آبان ادامه داشت. صبح همان روز، رزمندگان ایرانی وارد نخلستان‌ها شدند و ضمن انهدام پل شناور دشمن از روی رودخانه بهمن شیر، تا شبانگاه همان روز به پاکسازی حاشیه رودخانه مذکور ادامه دادند و سرانجام دشمن را از بندر آبادان بیرون رانده و تعداد ۱۳۰ نفر را نیز به اسارت خود درآوردند. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای متجاوز عراقی؛ عقب راندن دشمن تا ۴ کیلومتری شمال رودخانه بهمن شیر و تثبیت نیروهای متجاوز عراقی در جبهه‌های جنوبی استان خوزستان بود. (همان؛ ۳۴)

۷-۴-۷- عملیات آزادسازی سوسنگرد: این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۲۶ توسط تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی خوزستان، گروه رزمی ۱۴۸ لشکر ۷۷ خراسان، عناصری از هنگ ژاندارمری، نیروهای شهید چمران و بسیج مردمی در منطقه سوسنگرد، غرب پادگان حمید و شمال رودخانه کرخه کور تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش

جمهوری اسلامی ایران به اجرا درآمد. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات فراوان به نیروهای عراقی؛ آزادسازی شهر سوسنگرد؛ کنترل و تامین جاده حمیدیه- سوسنگرد و عقب راندن دشمن متجاوز (حدود ۱۵ کیلومتر) از منطقه مذکور؛ تثبیت دشمن در منطقه میانی خوزستان (سوسنگرد) و پایان عملیات آفندی دشمن در سراسر منطقه عملیاتی جنوب بود. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۷۰)

۸-۴-۷- عملیات آفندی نصر: عملیات آفندی نصر از تاریخ ۱۳۵۹/۱۰/۱۵ به مدت ۷ روز در منطقه عملیاتی کرخه کور و هویزه توسط لشکرهای ۱۶ زرهی قزوین، ۹۲ زرهی خوزستان، یگان‌هایی از لشکر ۷۷ خراسان، نیروهای ژاندارمری، عناصری از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نیروهای نامنظم دکتر چمران تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا درآمد. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات بسیار به دشمن بعثی؛ ایجاد رعب و وحشت در بین نیروهای عراقی از ادامه تک به عمق استان خوزستان؛ تثبیت نیروهای متجاوز و کسب تجارب ارزنده عملیاتی جهت اجرای عملیات‌های آفندی در دومین سال جنگ تحمیلی بود. (همان؛ ۷۲)

۹-۴-۷- عملیات آفندی توکل: این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۵۹/۱۰/۲۰ توسط تیپ ۲ لشکر ۷۷، تیپ ۳۷ زرهی شیراز، گروه رزمی ۲۴۶ تانک لشکر ۷۷ خراسان، گردان ۱۴۴ لشکر ۲۱ حمزه، گردان ۳۰۱ ژاندارمری، عناصری از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و بسیج و نیروهای عملیات نامنظم دکتر چمران در محور ماهشهر - آبادان تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران اجرا گردید. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات بسیار به دشمن بعثی؛ ایجاد رعب و وحشت در بین نیروهای عراقی از ادامه تک به عمق استان خوزستان؛ تثبیت نیروهای متجاوز و کسب تجارب ارزنده عملیاتی جهت اجرای عملیات‌های آفندی در دومین سال جنگ تحمیلی بود. (همان؛ ۷۳)

۱۰-۴-۷- عملیات منطقه رقابیه: این عملیات با استقرار و اجرای آتش یک گردان توپخانه ۱۳۰م م نیروهای خودی در دشت چهیلا (در دهه سوم بهمن ماه سال ۱۳۵۹) آغاز شد. موقعیت جغرافیایی ارتفاعات میش‌داغ و تنگ سعده و همچنین استقرار یگانهای پشتیبانی رزمی و پشتیبانی خدمات رزمی لشکر ۹ زرهی دشمن در حوالی شهر بستان، موجب گردید که آتشباری مستمر و موثر گردان مذکور بر روی مواضع نیروهای متجاوز عراقی، با تلفات و خسارات زیادی همراه باشد. از این رو، عراقی‌ها به منظور خاموش کردن آتش گردان فوق‌الذکر، در دو مرحله مبادرت به اجرای عملیات هلی‌برن (در روزهای چهارم و یازدهم اسفند ماه) نمودند، لیکن در اثر هشیاری نیروهای خودی (به ویژه هشیاری عناصر گردان سوار زرهی لشکر ۲۱ حمزه که تأمین گردان توپخانه را به عهده داشت) با شکست مواجه شدند. افزایش نیروهای ایرانی در دشت چهیلا موجب تهدید جناح جنوبی و عقبه لشکر ۱ مکانیزه دشمن در تنگ رقابیه و شمکلی گردید. بنابراین، فرماندهان عراقی به منظور انهدام نیروهای ایرانی و دفع تهدید بوجود آمده، تیپ ۳۴ زرهی (احتیاط لشکر ۱ مکانیزه) را از مسیر تنگ رقابیه- بیت شایه وارد عمل نمودند. البته پس از استقرار تیپ ۳۴ زرهی عراق در تنگ رقابیه، تیپ ۲ لشکر ۱۶ زرهی قزوین و تیپ ۵۵ هوآبرد شیراز نیز در منطقه مذکور مستقر گردیدند. با آشکار شدن آثار تک دشمن، گردان توپخانه ۱۳۰م م با هدایت آتش انبوه توپ‌های خود (شلیک ۴۸۰۰ گلوله در مدت ۴۸ ساعت) بر روی تنگ رقابیه، ضمن وارد آوردن آسیب و تلفات به نیروهای متجاوز، از پیشروی آنان ممانعت نمود. از دست آوردهای این عملیات، فراهم شدن شرایط جهت دسترسی به جناح جنوبی دشمن و اجرای عملیات فتح‌المبین در دومین سال دفاع مقدس بود. (موسوی قویدل، ۱۳۸۴، ۳۶)

۱۱-۴-۷- عملیات آفندی تیپ ۱ لشکر ۲۱ حمزه (تپه چشمه): این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۶۰/۱/۱۵ توسط گردان ۱۳۱ پیاده تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده حمزه در منطقه پل کرخه (تپه چشمه و کانال هندلی شکل) به اجرا درآمد. از دست آوردهای این عملیات، تصرف تپه چشمه و کنترل قسمتی از جاده عین‌خوش بود. (همان؛ ۳۹)

۱۲-۴-۷- عملیات آفندی تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه: این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۶۰/۱/۲۵ توسط گردان ۱۶۹ پیاده تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه و یک گروهان از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در منطقه شوش اجرا شد. از دست آوردهای این عملیات، تصرف و تامین تپه‌های شمال شلبیه بود. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۷۶)

۱۳-۴-۷- عملیات آفندی تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده حمزه: این عملیات آفندیدر تاریخ ۱۳۶۰/۲/۱۰ توسط گردان ۱۳۱ پیاده تیپ ۱ لشکر ۲۱ پیاده حمزه در منطقه عملیاتی پل کرخه (تپه چشمه) تحت پشتیبانی هوانیروز اجرا گردید. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای عراقی و تصرف و تامین ارتفاع مهم ۲۴۲ بود. (موسوی قویدل؛ ۱۳۸۴؛ ۴۳)

۱۴-۴-۷- عملیات آفندی تپه های مدن (میدان تیر آبادان): این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۲۵ توسط تیپ ۱ لشکر ۷۷ پیاده خراسان (گروه‌های رزمی ۱۳۷ و ۱۴۴)، تکاوران نیروی دریایی و فداییان اسلام سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در جاده ماهشهر-آبادان تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به مرحله اجراء در آمد. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای عراقی و تصرف تپه‌های مدن و قطع دیده‌بانی دشمن از جاده ماهشهر-آبادان بود. (همان؛ ۴۶)

۱۵-۴-۷- عملیات آفندی الله اکبر: این عملیات آفندی از تاریخ ۱۳۶۰/۲/۳۱ به مدت شش روز توسط لشکر ۱۶ زرهی قزوین (منهای تیپ ۳ و ۲)، لشکر ۹۲ زرهی خوزستان (منهای تیپ ۱)، تیپ ۵۵ هوابرد شیراز، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی اهواز و گروه جنگ‌های نامنظم دکتر چمران در منطقه عملیاتی سوسنگرد (ارتفاعات الله اکبر) تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به اجرا در آمد. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای عراقی و تصرف ارتفاعات الله اکبر بود. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۷۷)

۱۶-۴-۷- عملیات آفندی تیپ ۲ لشکر ۲۱ حمزه: این عملیات در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۳۱

توسط یگان‌های لشکر ۲۱ پیاده حمزه (یک گروهان تقویت شده از گردان ۱۴۱ پیاده و یک گروهان تقویت شده از گردان ۱۶۹ پیاده) و عناصری از نیروهای سپاه پاسداران در منطقه عمومی شوش (تپه‌های انگوش زغن) تحت پشتیبانی هوانیروز به مرحله اجرا درآمد. از دست آوردهای این عملیات، وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای عراقی و تصرف و تامین تپه‌های مشرف به آبادی زغن بود. (موسوی قویدل؛ ۱۳۸۴؛ ۴۷)

۱۷-۴-۷- عملیات آفندی طراح: این عملیات از تاریخ ۱۳۶۰/۵/۵ به مدت

ششروز در منطقه عملیاتی غرب حمیدیه تا شرق بستان، توسط تیپ‌های ۳ و ۱ لشکر ۱۶ زرهی قزوین، تیپ ۵۵ هواپرد شیراز و گروه رزمی ۲۰۷ تانک از لشکر ۹۲ زرهی خوزستان، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی حمیدیه و سوسنگرد و گروه جنگ‌های نامنظم دکتر چمران، تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش به مرحله اجرا درآمد. از دست آوردهای این عملیات وارد آمدن تلفات و خسارات به نیروهای عراقی و تصرف آخرین خاکریز دشمن در شمال کرخه کور بود. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۷۸)

۱۸-۴-۷- عملیات آفندی تپه ۳۵۰: این عملیات آفندی در تاریخ ۱۳۶۰/۵/۱۲ در

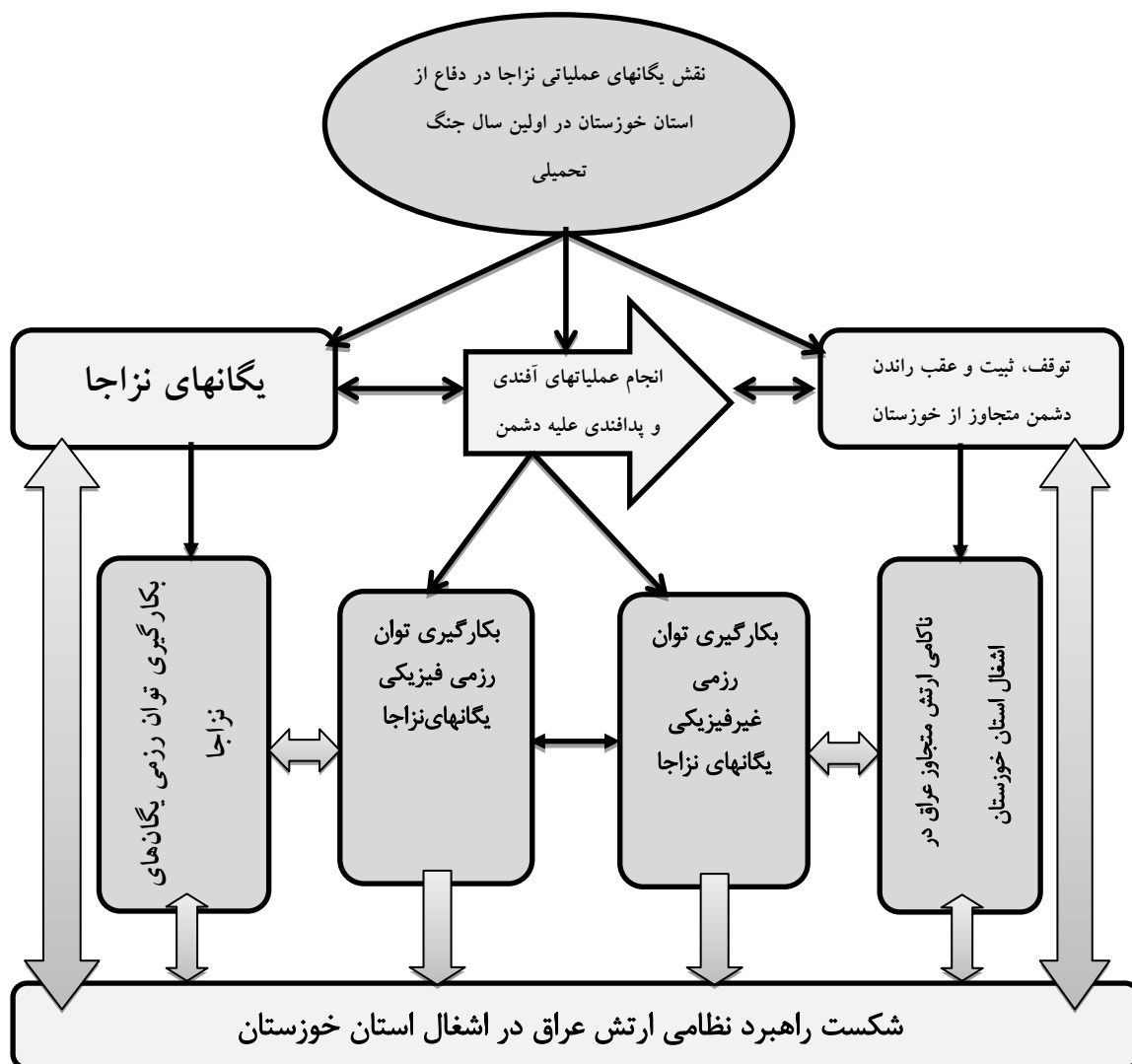
غرب سپتون و شمال تپه شاوریه توسط یک گردان از تیپ ۸۴ خرم آباد، نیروهای سپاه پاسداران و عناصری از گروه جنگ‌های نامنظم شهید چمران تحت پشتیبانی آتش توپخانه ارتش اجرا شد. از دست آوردهای این عملیات، عقب نشینی دشمن به تپه‌های شاوریه و بلتا؛ تصرف و نگهداری تپه ۳۵۰؛ کسب مزیت دید و تیر به دشت عباس و جاده علی گره زد- سه راهی دچه؛ پایش معبر نفوذی واقع در شرق ارتفاع ۳۵۰؛ توسعه سرپل غرب رودخانه کرخه به سمت غرب و ایجاد سهولت جهت اجرای عملیات‌های آتی و تصرف تپه‌های شاوریه و علی گره زد بود. (موسوی قویدل؛ ۱۳۸۴؛ ۵۳)

۱۹-۴-۷- عملیات آفندی شهید مدنی: این عملیات از تاریخ ۱۳۶۰/۶/۲۷ به مدت

سه روز توسط لشکر ۱۶ زرهی قزوین، تیپ ۵۵ هواپرد شیراز، عناصری از لشکر ۹۲ زرهی خوزستان، یک گردان ژاندارمری، عناصری از سپاه پاسداران انقلاب اسلامی سوسنگرد و

گروه جنگ‌های نامنظم دکتر چمران در منطقه عملیاتی غرب سوسنگرد تحت پشتیبانی هوانیروز و نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران به مرحله اجرا در آمد. از دست آوردهای این عملیات، آزاد سازی حدود ۸۰ کیلومتر مربع از اراضی اشغالی کرخه کور و غرب سوسنگرد و فراهم آمدن زمینه مناسب جهت اجرای عملیات طریق القدس. (کیانی؛ ۱۳۸۸؛ ۸۰)

۵-۷- چارچوب مفهومی تاثیر نقش عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان



توجه: منظور از شکست راهبرد نظامی دشمن در استان خوزستان؛ متوقف نمودن، تثبیت و ناکامی ارتش متجاوز عراق در اشغال استان مذکور است.

۸- تحلیل داده‌ها:

۸-۱- روایی و پایایی پرسشنامه:

پرسش‌نامه‌ای بر اساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت با تعداد ۲۲ سوال که گمان می‌رفت، هر یک از سوالات آن ناظر بر یکی از عوامل تاثیرگذار در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان باشد، تنظیم گردید. به منظور افزایش روایی پرسش‌نامه مذکور- طی دو مرحله- در سطوح مختلف و با ترکیب‌های متفاوت، از مشاوره خبرگان در نحوه طراحی سوالات استفاده لازم به عمل آمد و متاثر از همان مشاوره‌ها، تغییراتی در تعداد و محتوای سوالات اعمال شد. بنابراین، تعداد سوالات از ۲۲ به ۲۰ و سرانجام به ۱۸ عامل تغییر یافت. پس از اجماع نسبی در خصوص تعداد سوالات و متغیرهایی که مبنای طرح سوالات مذکور شده بود، تعداد ۱۰ نسخه پرسش‌نامه در اختیار صاحب‌نظران قرار گرفت. با حصول اطمینان از روایی پرسش‌نامه، تعداد ۴۰ نسخه از آن- به تعداد جامعه آماری نمونه- تهیه، توزیع و پس از پاسخ خبرگان به آنها، جمع‌آوری گردیدند که اعتبار و پایایی سوالات پرسش‌نامه با استفاده از ضریب همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن براون انجام و مقدار آن به میزان ۰/۹۲۵ بدست آمد که این نشان از بالا بودن اعتبار هر یک از سوالات مربوط به هدف مورد نظر تحقیق دارد.

۸-۲- تحلیل سوال تحقیق:

عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز در نخستین سال جنگ تحمیلی در استان خوزستان به چه میزان موثر بوده است؟

۸-۲-۱- تحلیل بر اساس ادبیات پژوهش:

با نگرش به مطالب مطروحه در بخش ادبیات تحقیق؛ می‌توان گفت که یگان‌های نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران (به عنوان اصلی ترین نیروی عمل کننده در سال اول جنگ تحمیلی در استان خوزستان) از تاریخ ۱۳۵۹/۷/۶ الی ۱۳۶۰/۶/۲۷ با اجرای ۱۹ عملیات آفندی و پدافندی از جمله عملیات‌های: پل کرخه، سرپل سرخه نادری،

قرارگاه اروند، عملیات پدافندی لشکر ۲۱ حمزه، عملیات پدافندی منطقه آبادان، عملیات آزادسازی سوسنگرد، عملیات آفندی نصر، عملیات آفندی توکل، عملیات منطقه رقابیه، عملیات آفندی تپه چشمه، عملیات آفندی تپه‌های مدن، عملیات آفندی الله‌اکبر، عملیات آفندی طراح، عملیات آفندی تپه ۳۵۰، عملیات آفندی شهید مدنی و ... در نواحی شمالی، میانی و جنوبی استان خوزستان و مناطق عملیاتی عین خوش؛ پل کرخه؛ سرپل سرخه نادری؛ شمال آبادان؛ پل نادری و غرب رودخانه کرخه؛ بندر آبادان؛ سوسنگرد و غرب پادگان حمید و شمال رودخانه کرخه کور؛ هویزه؛ محور ماهشهر - آبادان؛ منطقه رقابیه و دشت چهیلا؛ تپه چشمه و کانال هندلی شکل؛ تپه‌های شمال شلبیه؛ تپه‌های مدن؛ ارتفاعات الله اکبر؛ منطقه عمومی شوش (تپه‌های انگوش زغن)؛ منطقه عملیاتی غرب حمیدیه تا شرق بستان؛ غرب سپتون و شمال تپه شاوریه و غرب سوسنگرد؛ به دست‌آوردهای مهمی چون: وارد آوردن تلفات انسانی و خسارات تجهیزاتی به دشمن متجاوز؛ سلب ابتکار عمل و ایجاد وقفه در ادامه تک دشمن و کسب زمان لازم جهت وصول و استقرار نیروهای تقویتی خودی، سازمان‌دهی یگان‌ها، آرایش مواضع و طرح‌ریزی آتش‌های پدافندی؛ تصرف پاسگاه‌های نهر عنبر و ربوط، تهدید عقبه لشکر ۱۰ زرهی دشمن در پای پل کرخه و ممانعت از عبور آن لشکر از روی رودخانه کرخه و جلوگیری از پیشروی‌اش به سمت شرق و در نتیجه ناکام نمودن طرح عملیاتی نیروهای عراقی در عبور از رودخانه مذکور؛ تصرف سرپلی به طول ۶ کیلومتر - از تپه خرولی تا رودخانه کرخه- و عمق ۳ تا ۵ کیلومتر در غرب رودخانه کرخه (سرخه نادری)؛ سلب ابتکار عمل از دشمن جهت تصرف بندر آبادان؛ کسب زمان لازم جهت حضور نیروهای کمکی خودی در منطقه و ممانعت از سقوط بندر آبادان؛ تثبیت نیروهای متجاوز عراقی در جبهه شمالی استان خوزستان در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۹؛ عقب راندن دشمن تا ۴ کیلومتری شمال رودخانه بهمن شیر و تثبیت نیروهای متجاوز عراقی در جبهه‌های جنوبی استان خوزستان در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۹؛ آزادسازی شهر سوسنگرد در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۲۶ و کنترل و تامین جاده حمیدیه- سوسنگرد و عقب راندن دشمن

متجاوز (حدود ۱۵ کیلومتر) از منطقه مذکور و تثبیت دشمن در منطقه میانی خوزستان (سوسنگرد) و پایان بخشیدن به عملیات‌های آفندی دشمن در سراسر منطقه عملیاتی جنوب؛ ایجاد رعب و وحشت در بین نیروهای عراقی از ادامه تک به عمق استان خوزستان؛ تثبیت نیروهای متجاوز و کسب تجارب ارزنده عملیاتی جهت اجرای عملیات‌های آفندی در دومین سال جنگ تحمیلی؛ دسترسی به جناح جنوبی دشمن و فراهم شدن شرایط لازم جهت اجرای عملیات فتح المبین در سال دوم جنگ؛ تصرف تپه چشمه و کنترل قسمتی از جاده عین خوش؛ تصرف و تامین تپه‌های شمال شلبیه؛ تصرف و تامین ارتفاع مهم ۲۴۲؛ تصرف تپه‌های مدن و قطع دیده‌بانی دشمن از جاده ماهشهر- آبادان؛ تصرف ارتفاعات الله اکبر؛ تصرف و تامین تپه‌های مشرف به آبادی زغن؛ تصرف آخرین خاکریز دشمن در شمال کرخه کور؛ عقب نشینی دشمن به تپه‌های شاوریه و بلتا؛ تصرف و نگهداری تپه ۳۵۰؛ کسب مزیت دید و تیر به دشت عباس و جاده علی گره زد- سه راهی دچه؛ پایش معبر نفوذی واقع در شرق ارتفاع ۳۵۰؛ توسعه سرپل غرب رودخانه کرخه به سمت غرب و ایجاد سهولت جهت اجرای عملیات های آتی و تصرف تپه های شاوریه و علی گره زد و آزاد سازی حدود ۸۰ کیلومتر مربع از اراضی اشغالی کرخه کور و غرب سوسنگرد و فراهم شدن شرایط مناسب جهت اجرای عملیات طریق القدس در سال دوم جنگ و... نایل شدند.

۲-۲-۸- تحلیل بر اساس آمار توصیفی پاسخ به سوالات پرسشنامه:

میانگین هر یک از سوالات	خیلی کم (۱)		کم (۲)		متوسط (۳)		زیاد (۴)		خیلی زیاد (۵)		پاسخ		سوالات پرسش نامه
	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۴/۴	%۰	۰	%۰	۰	%۱۲	۵	%۳۸	۱۵	%۵۰	۲۰	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۱
	متن سوال ۱ عملیات آفندی تیپ ۸۴ خرم آباد در منطقه عین خوش در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۶ را به چه میزان در ناکامی لشکر ۱۰ از رهی عراق در عبور از رودخانه کرخه موثر می دانید؟												
۴/۶	%۰	۰	%۰	۰	%۸	۳	%۳۰	۱۲	%۶۲	۲۵	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۲
	متن سوال ۲ عملیات آفندی پل کرخه در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱۳ را به چه میزان در ناکامی ارتش عراق نسبت به اشغال شمال استان خوزستان موثر می دانید؟												
۴/۰.۵	%۰	۰	%۱۰	۴	%۱۵	۶	%۳۵	۱۴	%۴۰	۱۶	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۳
	متن سوال ۳ عملیات آفندی سرپل سرخه نادری در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۲۳ را به چه میزان در توقف پیشروی دشمن به عمق استان خوزستان موثر می دانید؟												
۴/۳	%۰	۰	%۰	۰	%۱۵	۶	%۴۰	۱۶	%۴۵	۱۸	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۴
	متن سوال ۴ عملیات آفندی قرارگاه اروند در منطقه شمال آبادان در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۳ را به چه میزان در ناکامی دشمن در اشغال بندر آبادان موثر می دانید؟												
۴/۴	%۰	۰	%۰	۰	%۱۰	۴	%۴۰	۱۶	%۵۰	۲۰	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۵
	متن سوال ۵ عملیات پدافندی لشکر ۲۱ حمزه در منطقه پل نادری و غرب رودخانه کرخه (مورخ ۱۳۵۹/۸/۹) را به چه میزان در تثبیت دشمن در جبهه شمالی استان خوزستان موثر می دانید؟												
۴/۶	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۳۸	۱۵	%۶۲	۲۵	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۶
	متن سوال ۶ عملیات پدافندی گردان ۱۵۳ پیاده لشکر ۷۷ خراسان در بندر آبادان (مورخ ۱۳۵۹/۸/۹) را به چه میزان در تثبیت دشمن در جبهه جنوبی استان خوزستان و ناکامی اش در اشغال آبادان موثر می دانید؟												
۴/۶	%۰	۰	%۰	۰	%۰	۰	%۴۰	۱۶	%۶۰	۲۴	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۷
	متن سوال ۷ عملیات آفندی توسط تیپ ۲ لشکر ۹۲ زرهی خوزستان و گروه رزمی ۱۴۸ لشکر ۷۷ خراسان در منطقه سوسنگرد در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۲۶ را به چه میزان در عقب راندن دشمن از شهر سوسنگرد و تثبیت آن در جبهه میانی خوزستان موثر می دانید؟												
۳/۶	%۱۰	۴	%۲۰	۸	%۲۰	۸	%۲۵	۱۰	%۲۵	۱۰	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۸
	متن سوال ۸ عملیات آفندی نصر توسط در منطقه عملیاتی کرخه کور و هویزه (۱۳۵۹/۱۰/۱۵) را به چه میزان در تثبیت دشمن و شکست راهبرد نظامی اش در اشغال استان خوزستان موثر می دانید؟												
۳/۳	%۱۲	۵	%۱۸	۷	%۲۰	۸	%۳۰	۱۲	%۲۰	۸	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۹
	متن سوال ۹ عملیات آفندی توکل در محور ماهشهر-آبادان در تاریخ ۱۳۵۹/۱۰/۱۵ را به چه میزان در تثبیت دشمن و شکست راهبرد نظامی اش در اشغال استان خوزستان موثر می دانید؟												
۳/۸	%۱۵	۶	%۰	۰	%۱۸	۷	%۳۰	۱۲	%۳۸	۱۵	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۱۰
	متن سوال ۱۰ عملیات آفندی تپه چشمه در منطقه پل کرخه (تپه چشمه و کانال هندلی شکل) در تاریخ ۱۳۶۰/۱/۱۵ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان موثر می دانید؟												
۳/۹	%۰	۰	%۱۲	۵	%۱۸	۷	%۳۸	۱۵	%۳۲	۱۳	%۱۰۰	۴۰	پاسخ سوال ۱۱

متن سوال ۱۱	عملیات آفندی توسط گردان ۱۶۹ لشگر ۲۱ حمزه و... در منطقه شوش در تاریخ ۱۳۶۰/۱/۲۵ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۲	۴۰	٪۱۰۰	۱۱	٪۲۷	۱۵	٪۳۸	۱۳	٪۳۲	۱	٪۳	۰	٪۰	۲/۹
متن سوال ۱۲	عملیات آفندی گردان ۱۳۱ پیاده لشگر ۲۱ پیاده حمزه در منطقه عملیاتی پل کرخه (تپه چشمه) در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۱۰ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۳	۴۰	٪۱۰۰	۲۰	٪۵۰	۱۲	٪۳۰	۸	٪۲۰	۰	٪۰	۰	٪۰	۴/۳
متن سوال ۱۳	عملیات آفندی تپه‌های مدن در جاده ماهشهر-آبادان در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۲۵ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۴	۴۰	٪۱۰۰	۲۲	٪۵۵	۱۵	٪۳۸	۳	٪۷	۰	٪۰	۰	٪۰	۴/۵
متن سوال ۱۴	عملیات آفندی الله اکبر در منطقه عملیاتی سوسنگرد (تپه‌های الله اکبر) در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۳۱ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۵	۴۰	٪۱۰۰	۱۲	٪۳۰	۱۴	٪۳۵	۱۲	٪۳۰	۲	٪۵	۰	٪۰	۴/۱
متن سوال ۱۵	عملیات آفندی تپه‌های انگوش در منطقه عمومی شوش در تاریخ ۱۳۶۰/۲/۳۱ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۶	۴۰	٪۱۰۰	۱۵	٪۳۸	۲۰	٪۵۰	۵	٪۱۲	۰	٪۰	۰	٪۰	۴/۳
متن سوال ۱۶	عملیات آفندی طراح در منطقه عملیاتی غرب حمیدیه تا شرق بستان در تاریخ ۱۳۶۰/۵/۵ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۷	۴۰	٪۱۰۰	۱۸	٪۴۵	۱۸	٪۴۵	۴	٪۱۰	۰	٪۰	۰	٪۰	۴/۴
متن سوال ۱۷	عملیات آفندی تپه ۳۵۰ (غرب سپتون و شمال تپه شاوریه) در تاریخ ۱۳۶۰/۵/۱۲ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
پاسخ سوال ۱۸	۴۰	٪۱۰۰	۱۸	٪۴۵	۲۲	٪۵۵	۰	٪۰	۰	٪۰	۰	٪۰	۴/۵
متن سوال ۱۸	عملیات آفندی شهید مدنی در منطقه عملیاتی غرب سوسنگرد در تاریخ ۱۳۶۰/۶/۲۷ را به چه میزان در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان موثر می‌دانید؟												
میانگین	۴۰	٪۱۰۰	۱۷	٪۴۲	۱۵	٪۳۸	۶	٪۱۴	۲	٪۵	۰	٪۰	۴/۲

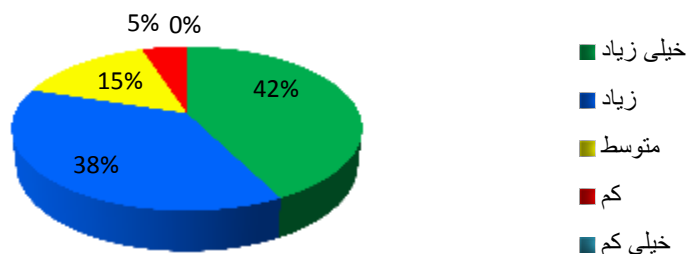
جدول شماره-۱

تفسیر جدول شماره ۱:

با توجه به میانگین مربوط به هر یک از سوالات پرسش‌نامه؛ معلوم می‌شود که عوامل موجود در سوالات ۶ و ۷ (عملیات آفندی پل کرخه، عملیات پدافندی گردان ۱۵۳ پیاده در بندر آبادان و عملیات آفندی سوسنگرد) که دارای بالاترین میانگین (۴/۶) نسبت به دیگر سوالات پرسش‌نامه هستند، از بیشترین تاثیر در شکست راهبرد نظامی

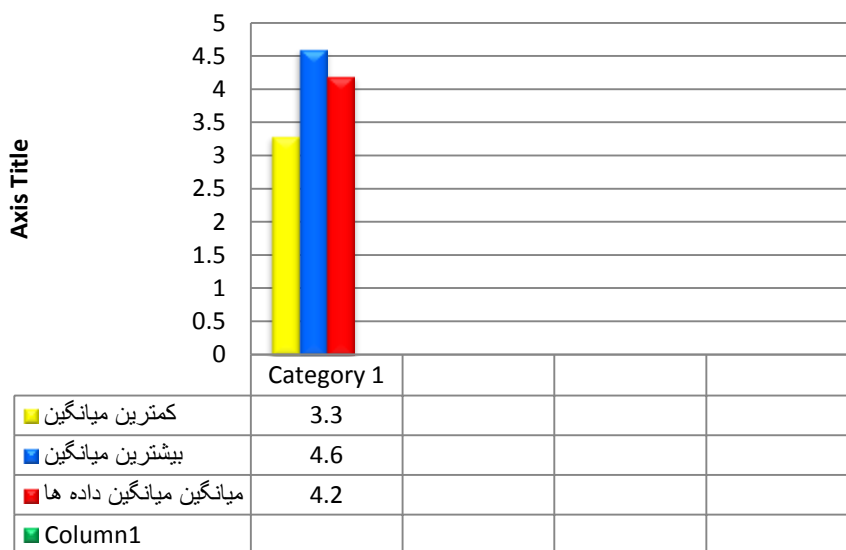
دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان برخوردار می‌باشند؛ و همچنین عامل موجود در سوال ۹ (اجرای عملیات آفندی توکل) که دارای پایین‌ترین میانگین (۳/۳) نسبت به دیگر سوالات پرسشنامه است، کمترین تاثیر را در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان دارد. لیکن با نگرش به آنکه میانگین حد وسط سوالات پرسشنامه (عدد ۳) می‌باشد؛ لذا چنین استنباط می‌شود که تمامی عوامل مطروحه در سوالات پرسشنامه مذکور - میانگین‌شان بین اعداد ۳/۳ الی ۴/۶ می‌باشد - از تاثیر زیادی در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در اولین سال جنگ تحمیلی برخوردارند. نتایج حاصل از میانگین فراوانی‌ها و درصدهای پاسخ به سوالات ۱ الی ۱۸ مطروحه در متن پرسشنامه، مبین این مطلب است که از تعداد ۴۰ نفر جامعه نمونه آماری (پس از گرد کردن اعداد بدست آمده) تعداد ۱۷ نفر (۴۲٪) گزینه خیلی زیاد، تعداد ۱۵ نفر (۳۸٪) گزینه زیاد، تعداد ۶ نفر (۱۴٪) گزینه متوسط و تعداد ۲ نفر (۵٪) گزینه کم را در خصوص تاثیر عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال خوزستان در اولین سال جنگ تحمیلی؛ دخیل دانسته‌اند. با توجه به محاسبه میانگین میانگین داده‌ها که ۴/۲ (در حد زیاد) بدست آمده؛ می‌توان گفت که ۸۰٪ جامعه نمونه آماری (اکثریت مطلق) بر این عقیده‌اند که عوامل مذکور در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در نخستین سال دفاع مقدس، تاثیر زیادی داشته‌اند.

نمودار میانگین درصد آراء نظر دهندگان به تاثیر عمليات هاي آفندي و پدافندي
 يگانهاي نزاجا بر شكست راهبرد نظامي عراق در اشغال استان خوزستان در اولين
 سال جنگ تحميلي



نمودار شماره-۱

نمودار تحلیلي میانگین فراوانی های میزان تاثیر نقش عمليات هاي رزمي نزاجا در
 شكست راهبرد نظامي ارتش عراق در اشغال استان خوزستان در اولين سال جنگ
 تحميلي



نمودار شماره-۲

۹- نتیجه گیری:

۹-۱- اجرای عملیات آفندی پل کرخه - منجر به تصرف یک سرپل به طول ۶ کیلومتر (از تپه خرولی تا رودخانه کرخه) و عمق ۳ تا ۵ کیلومتر در غرب رودخانه کرخه گردید و نقش به سزایی در ممانعت از عبور ارتش عراق از پل کرخه و رسیدن به منطقه دو کوهه در شمال استان خوزستان را داشت- و انجام عملیات آفندی سوسنگرد - موجب آزادسازی شهر سوسنگرد؛ کنترل و تامین جاده حمیدیه- سوسنگرد و عقب راندن دشمن متجاوز (حدود ۱۵ کیلومتر) از منطقه مذکور؛ تثبیت دشمن در منطقه میانی استان خوزستان (سوسنگرد) و پایان عملیات آفندی ارتش متجاوز عراق در سراسر منطقه عملیاتی جنوب گردید- و همچنین اجرای عملیات پدافندی گردان ۱۵۳ پیاده در بندر آبادان- باعث عقب راندن دشمن تا ۴ کیلومتری شمال رودخانه بهمن شیر و تثبیت نیروهای متجاوز عراقی در جبهه های جنوبی استان خوزستان شد- از بیشترین تاثیر نسبت به دیگر عملیات های آفندی و پدافندی یگان های نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن در اشغال استان خوزستان و در اولین سال جنگ تحمیلی برخوردار بوده- اند. به عبارت دیگر:

۹-۱-۱- اجرای عملیات آفندی پل کرخه در تاریخ ۱۳۵۹/۷/۱۳ به میزان خیلی زیاد در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در سال اول جنگ تحمیلی موثر بوده است.

۹-۱-۲- اجرای عملیات پدافندی بندر آبادان در تاریخ ۱۳۵۹ /۸/۹ به میزان خیلی زیاد در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در سال اول جنگ تحمیلی موثر بوده است.

۹-۱-۳- اجرای عملیات آفندی سوسنگرد در تاریخ ۱۳۵۹/۸/۲۶ به میزان خیلی زیاد در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در سال اول جنگ تحمیلی موثر بوده است.

۲-۹- هر چند عملیات آفندی توکل نسبت به دیگر عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در اولین سال جنگ تحمیلی؛ در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان کمترین تاثیر را داشته است؛ لیکن ۵۰٪ خبرگان (۲۰٪ به میزان خیلی زیاد و ۳۰٪ به میزان زیاد) میزان نقش آن را در عقیم ساختن راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در سال اول جنگ تحمیلی، موثر دانسته‌اند.

۳-۹- از تعداد ۴۰ نفر جامعه نمونه آماری؛ ۱۷ نفر (۴۲٪) گزینه خیلی زیاد، ۱۵ نفر (۳۸٪) گزینه زیاد، ۶ نفر (۱۴٪) گزینه متوسط و ۲ نفر (۵٪) گزینه کم را در خصوص میزان تاثیر عملیات‌های آفندی و پدافندی یگان‌های نزاجا در شکست راهبرد نظامی

۴-۹- با توجه به میانگین میانگین داده‌ها (عدد ۴/۲ در حد زیاد) و همچنین نظر ۸۰٪ جامعه نمونه آماری یا اکثریت مطلق (۴۲٪ گزینه خیلی زیاد و ۳۸٪ گزینه زیاد) می‌توان گفت که عملیات‌های آفندی و پدافندی نزاجا در شکست راهبرد نظامی دشمن متجاوز نسبت به اشغال استان خوزستان در نخستین سال دفاع مقدس، به میزان زیادی موثر بوده‌اند.

۵-۹- انجام ۱۹ عملیات آفندی و پدافندی توسط یگان‌های نزاجا و کسب موفقیت‌ها و دست‌آوردهای حاصل از اجرای آنها؛ علاوه بر آنکه موجب توقف پیشروی و تثبیت دشمن، ممانعت از اشغال سرزمین‌های حساس استان خوزستان - مناطقی چون دو کوهه (گلوگاه حیاتی خوزستان) در شمال آن استان؛ سوسنگرد و اهواز در مرکز استان و بندر آبادن در جنوب استان مذکور- و شکست راهبرد نظامی‌اش گردید؛ شرایط لازم را برای انجام عملیات‌های آفندی گسترده و سرنوشت‌ساز سال دوم جنگ نظیر: طریق-القدس، فتح‌المبین نیز فراهم ساخت.

۱۰- پیشنهادها:

۱-۱۰- ارائه این مقاله به سازمان حفظ آثار و نشر ارزش‌های دفاع مقدس آجا، هیئت معارف جنگ شهید صیاد شیرازی و پژوهشکده دفاع مقدس دافوس آجا به عنوان

سندی معتبر جهت پاسخ‌گویی علمی به جاعلان تاریخ دفاع مقدس و کم‌رنگ‌کنندگان نقش موثر ارتش جمهوری اسلامی ایران - به ویژه نیروی زمینی - در شکست راهبرد نظامی دشمن نسبت به اشغال استان خوزستان در اولین سال جنگ تحمیلی، بسیار مثمر‌تر خواهد بود.

۲-۱۰- انتشار این مقاله در فصلنامه‌های علمی - پژوهشی درون و برون سازمانی که در حوزه موضوعی دفاع مقدس فعالیت دارند؛ تاثیر مثبتی را در ذهن پژوهشگران تاریخ جنگ تحمیلی نسبت به اقدامات سنجیده ارتش در دفاع از کیان میهن اسلامی - به ویژه در اولین سال دوران دفاع مقدس - بر جای خواهد گذارد.

منابع:

- ۱- انوری، حسن (۱۳۸۱) فرهنگ فارسی، تهران، انتشارات امیرکبیر.
- ۲- جمشیدی، حمدالله/ سایر مولفان (۱۳۹۰) روش تحقیق با رویکرد نظامی، تهران، انتشارات دافوس آجا.
- ۳- رستمی، محمود (۱۳۸۷) فرهنگ واژه‌های نظامی، تهران، انتشارات ایران سبز. چاپ اول.
- ۴- شهلائی / مهرنیا/ ولیوند؛ ناصر، احمد، حسین (۱۳۸۸) نظریه‌های راهبردی، تهران، انتشارات دافوس آجا.
- ۵- کیانی، سورنا (۱۳۸۸) حماسه سرزمین خورشید، تهران، انتشارات دافوس آجا.
- ۶- معین وزیری، نصرت‌الله (۱۳۸۲) اصول و قواعد اساسی در رزم، تهران، انتشارات دافوس آجا.
- ۷- معین وزیری، نصرت‌الله (۱۳۸۵) تحلیلی بر وقایع صحنه عملیات خوزستان در سال اول جنگ، تهران، انتشارات ساحادم، چاپ اول.
- ۸- موسوی قویدل، سید علی اکبر (۱۳۸۴) سال اول جنگ تحمیلی، انتشارات ایران سبز، چاپ اول.